

WERYŃSKI

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 17 februari 2011 *

I mål C-283/09,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (Polen) genom beslut av den 17 juli 2009, som inkom till domstolen den 23 juli 2009, i målet

Artur Weryński

mot

Mediatel 4B spółka z o.o., meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, M. Ilešič och M. Berger (referent),

* Rättegångsspråk: polska.

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 1 juli 2010,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Polens regering, genom M. Dowgiewicz, M. Arciszewski och A. Siwek, samtliga i egenskap av ombud,

- Tjeckiens regering, genom M. Smolek, i egenskap av ombud,

- Tysklands regering, genom J. Möller, i egenskap av ombud,

- Irland, genom D. O'Hagan, i egenskap av ombud, biträdd av M. Noonan, barrister,

- Finlands regering, genom A. Guimaraes-Purokoski, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom A.-M. Rouchaud-Joët och K. Herrmann, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 2 september 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (EGT L 174, s. 1).

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Artur Weryński och dennes tidigare arbetsgivare, Mediatel 4B spółka z o.o., och gäller huvudsakligen frågan huruvida den anmodade irländska domstolen får ställa som villkor för att höra ett vittne att den ansökande domstolen betalar vittnesersättning.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 1206/2001

- 3 Förordning nr 1206/2001 syftar till att införa bestämmelser om civilrättsligt samarbete som är tillämpliga på samtliga medlemsstater, med undantag för Konungariket Danmark, såsom preciseras i artikel 1.3 i denna förordning. Förordningen ersätter såtillvida Haagkonventionen av den 18 mars 1970 om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil och kommersiell natur (nedan kallad Haagkonventionen), vilken det också hänvisas till i skäl 6 i förordningen.

- 4 Enligt skäl 21 i förordning nr 1206/2001 har Irland i enlighet med artikel 3 i protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning, rörande politiken för gränskontroll, asyl och invandring samt civilrättsligt samarbete och polissamarbete, som fogats till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, meddelat sin önskan att delta i antagandet och tillämpningen av denna förordning.

- 5 I skälen 2, 7, 8, 10, 11 och 16 i förordning nr 1206/2001 anges följande:

”(2) För att den inre marknaden skall fungera väl bör samarbetet mellan domstolarna i fråga om bevisupptagning förbättras, särskilt påskyndas och förenklas.

...

- (7) Eftersom det för en dom i ett civilt eller kommersiellt mål eller ärende som anhängiggjorts vid en domstol i en medlemsstat ofta krävs bevisupptagning i en annan medlemsstat, får gemenskapens verksamhet inte inskränkas till det område för översändande av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur som omfattas av rådets förordning (EG) nr 1348/2000 av den 29 maj 2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur [EGT L 160, s. 37]. Det krävs därför att samarbetet mellan de olika medlemsstaternas domstolar ytterligare förbättras i fråga om bevisupptagning.
- (8) En förutsättning för att rättsliga förfaranden i civila eller kommersiella mål och ärenden skall kunna genomföras så effektivt som möjligt är att framställningar om bevisupptagning översänds och verkställs direkt och på snabbast möjliga sätt mellan medlemsstaternas domstolar.
- ...
- (10) En framställning om bevisupptagning bör verkställas snabbt. Om framställningen inte kan verkställas inom 90 dagar efter det att den inkommit till den anmodade domstolen, bör denna underrätta de[n] ansökande domstolen om detta och ange vilka hinder som föreligger för ett snabbt verkställande av framställningen.
- (11) För att denna förordning skall fungera effektivt bör möjligheten att vägra verkställa en framställning om bevisupptagning inskränkas till mycket begränsade undantagsfall.

...

(16) Verkställighet av framställningen i enlighet med artikel 10 skall inte ge upphov till någon begäran [om] ersättning för avgifter eller kostnader. Om den anmodade domstolen begär ersättning, bör dock arvoden som utbetalats till experter och tolkar, liksom kostnader som har uppstått genom tillämpning av artikel 10.3 och 10.4 inte bäras av den domstolen. I sådana fall skall den ansökande domstolen vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ersättning utbetalas utan dröjsmål. Om yttrande av expert begärs, får den anmodade domstolen innan den verkställer framställningen begära att den ansökande domstolen ställer lämplig säkerhet eller utger lämpligt förskott för de begärda kostnaderna.”

6 I artikel 10 i förordning nr 1206/2001, som innehåller allmänna bestämmelser om verkställighet av framställningen, föreskrivs följande:

”1. Den anmodade domstolen skall verkställa framställningen utan dröjsmål och senast inom 90 dagar från det att framställningen kommit in.

2. Den anmodade domstolen skall verkställa framställningen enligt lagstiftningen i den medlemsstat där domstolen är belägen.

3. Den ansökande domstolen kan, med användande av formulär A i bilagan, begära att framställningen verkställs i enlighet med ett särskilt förfarande som föreskrivs i lagstiftningen i den medlemsstat där den domstolen är belägen. Den anmodade domstolen skall tillmötesgå en sådan begäran, såvida detta förfarande inte är oförenligt med lagstiftningen i den medlemsstaten eller innebär betydande praktiska svårigheter. Om den anmodade domstolen av något av ovannämnda skäl inte tillmötesgår begäran, skall den informera den ansökande domstolen om detta med användande av formulär E i bilagan.

4. Den ansökande domstolen får begära att den anmodade domstolen använder kommunikationsteknik vid bevisupptagningen, särskilt video- och telefonkonferenser.

Den anmodade domstolen skall tillmötesgå en sådan begäran, såvida detta inte är oförenligt med lagstiftningen i den medlemsstat där den anmodade domstolen är belägen eller innebär betydande praktiska svårigheter.

Om den anmodade domstolen av något av ovannämnda skäl inte tillmötesgår en sådan begäran, skall den informera den ansökande domstolen om detta med användande av formulär E i bilagan.

Om den anmodade eller ansökande domstolen inte har tillgång till ovannämnda tekniska hjälpmedel skall domstolarna kunna få tillgång till dessa genom ömsesidig överenskommelse.”

7 Artikel 14 i förordning nr 1206/2001 har följande lydelse:

”1. En framställning om hörande av en person skall inte verkställas om den berörda personen åberopar en rätt att vägra eller ett förbud att avlägga vittnesmål

a) som följer av lagstiftningen i den medlemsstat där den anmodade domstolen är belägen, eller

b) som följer av lagstiftningen i den medlemsstat där den ansökande domstolen är belägen och som har angetts i framställningen eller vid behov bekräftats av den ansökande domstolen på den anmodade domstolens begäran.

2. Verkställighet av en framställning kan, utöver de skäl som anges i punkt 1, endast vägras om

...

d) säkerhet eller förskott som begärts enligt artikel 18.3 inte ställs respektive utges inom 60 dagar från det att den anmodade domstolen begärde säkerheten eller förskottet.

...”

8 Artikel 18 i förordning nr 1206/2001 har följande lydelse:

”1. För verkställighet av en framställning enligt artikel 10, får inte ersättning för avgifter och kostnader begäras.

2. Om den anmodade domstolen begär det skall dock den ansökande domstolen utan dröjsmål säkerställa att följande kostnader ersätts:

— De arvoden som betalats ut till experter och tolkar.

— De kostnader som har uppstått genom tillämpning av artikel 10.3 och 10.4.

Parternas skyldighet att bära dessa arvoden eller kostnader regleras av lagen i den medlemsstat där den ansökande domstolen är belägen.

3. Om ett yttrande av expert begärs, får den anmodade domstolen innan den verkställer framställningen begära att den ansökande domstolen ställer lämplig säkerhet eller utger lämpligt förskott för de begärda kostnaderna. I andra fall skall säkerhet eller förskott inte vara ett villkor för verkställighet av en framställning.

Säkerheten skall ställas eller förskottet utges av parterna om detta föreskrivs i lagen i den medlemsstat där den ansökande domstolen är belägen.”

Haagkonventionen

- 9 Haagkonventionen syftar till att förbättra det ömsesidiga rättsliga samarbetet i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur.

- 10 I artikel 14 i Haagkonventionen stadgas följande:

”För vidtagande av den begärda åtgärden får ingen avgift eller kostnadsersättning av något slag utkrävas.

Den anmodade staten äger dock avkräva den ansökande staten ersättning dels för vad som utbetalts till sakkunniga och tolkar, dels för kostnader som uppstått genom iakttagande av en särskild form som den ansökande staten begärt enligt artikel 9 andra stycket.

Ankommer det enligt lagen i den anmodade staten på parterna själva att sörja för bevisningen och kan den anmodade myndigheten icke vidta den begärda åtgärden, kan den efter medgivande av den ansökande myndigheten utse lämplig person att göra detta. I samband med att ett sådant medgivande begärs skall de beräknade kostnaderna vid ett sådant förfarande anges. Lämnar den ansökande myndigheten sitt samtycke, skall den ersätta de kostnader som föranleds av förfarandet. I annat fall är den ej skyldig att ersätta dessa.”

Nationell rätt

- 11 Enligt artikel 85 i lagen av den 28 juli 2005 om kostnader för förfarandet i civila mål och ärenden vid domstol (ustawa z dnia r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U, 2005, nr 167, position 1398), i dess ändrade lydelse, får ett vittne begära ersättning för kostnader som har samband med vittnets inställelse i rätten.

- 12 I artikel 101.4 i justitieministerns förordning av den 23 februari 2007 om de allmänna domstolarnas organisation (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia r. Regulamin urzędowania Sądów powszechnych, Dz. U, 2007, nr 38, position 249), regleras

huvuddragen i förhållandena mellan den anmodade domstolen och den ansökande domstolen. Bestämmelsen har följande lydelse:

”För det fall den anmodade domstolen beviljar ersättning till de personer som deltagit i förfarandet eller återbetalning av reskostnader, bör detta utges genom ett förskott för utgifterna eller, om ett förskott inte utbetalas, genom att föra upp det på statskassans budget. I sådant fall finns anledning att till bevisupptagningen bifoga en begäran om återbetalning av dessa utgifter från den ansökande domstolen, i enlighet med villkoren om hur utgifterna definieras, vilket regleras särskilt.”

- 13 Enligt artikel 53 i justitieministerns förordning av den 28 januari 2002 om vissa särskilda domstolsåtgärder inom internationell civil- och straffprocessrätt i internationella relationer (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych, Dz. U, 2002, nr 17, position 164), ska kostnader för rättshjälp fastställas i polska złoty. Dessa kostnader bärs av statskassan. Efter att ansökan har efterkommit ska rätten begära återbetalning av kostnader i polsk valuta eller i en konvertibel valuta med ett belopp motsvarande det som angetts i polsk valuta. Enligt den hänskjutande domstolen fordras återbetalning av dessa kostnader inte om det enligt den internationella konventionen ska lämnas kostnadsfri rättslig hjälp.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 14 Artur Weryński väckte talan vid den hänskjutande domstolen, Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia, mot sin tidigare arbetsgivare, Mediatel 4B spółka z o.o., och begärde skadestånd på grundval av en avtalad konkurrensklausul.

- 15 Inom ramen för detta förfarande ansökte den hänskjutande domstolen den 6 januari 2009 i enlighet med förordning nr 1206/2001 om att Dublin Metropolitan District Court (Irland) skulle höra ett vittne. Den anmodade domstolen ställde dock som villkor för vittnesförhöret att ett förskott skulle utges för de kostnader på 40 euro som vittnet skulle ersättas för enligt irländsk rätt och begärde genom en skrivelse av den 12 januari 2009 att den polska domstolen skulle betala detta belopp.
- 16 Den hänskjutande domstolen ifrågasatte huruvida det fanns grund för denna anmodan.
- 17 Det har inte gett något resultat att vända sig till de polska och irländska centrala organ som inrättats enligt artikel 3 i förordning nr 1206/2001 och vilka har till uppgift att söka lösningar på svårigheter som kan uppstå i fråga om en framställning om bevisupptagning.
- 18 Enligt den anmodade domstolen och det irländska centrala organet omfattar inte förbudet mot att begära ersättning för kostnader enligt artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001 ersättning till vittnen. Enligt irländsk rätt har vittnen rätt till ersättning för kostnader. Denna rätt är tillämplig i förevarande fall, eftersom vittnesupptagningen, i enlighet med artikel 10.2 i förordningen, regleras av lagstiftningen i den anmodade domstolens land. Även om artikel 18.2 och 18.3 i förordningen inte innehåller någon bestämmelse om återbetalning av ersättning till vittnen kan den ansökande domstolen ändå vara skyldig att utge sådant. Det irländska centrala organet tar även stöd av en liknande praxis i England och Wales.

- 19 Den hänskjutande domstolen anser att det saknas grund för den anmodade domstolens och det irländska centrala organets uppfattning.
- 20 Enligt den hänskjutande domstolen leder en bokstavstolkning av artikel 18.1 och 18.2 i förordning nr 1206/2001 till slutsatsen att det endast finns tre undantag från det allmänna förbudet mot att ansöka om ”ersättning för avgifter och kostnader”. Artikel 10.2 i denna förordning är som allmän bestämmelse inte tillämplig på förhållandena mellan den anmodade och den ansökande domstolen. Även om det i irländsk rätt föreskrivs en skyldighet att begära att den ansökande domstolen återbetalar ersättning som utgetts till vittnen, är denna bestämmelse därför inte tillämplig i förevarande fall med hänsyn till principen om gemenskapsrättens företräde. Med förbehåll för arvoden till experter och tolkar samt kostnader som har uppstått genom tillämpning, på begäran av den ansökande domstolen, av ett särskilt förfarande (artikel 10.3 i förordningen) eller särskild kommunikationsteknik (artikel 10.4) är det inte möjligt att begära att den ansökande domstolen ska utge ersättning för avgifter och kostnader.
- 21 Under dessa omständigheter beslutade Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen:

”Har den anmodade domstolen med stöd av [förordning nr 1206/2001] rätt att begära ett förskott från den ansökande domstolen motsvarande ersättningen till ett vittne eller betalning för ersättning som den förstnämnda domstolen har betalat ut till ett hört vittne, eller ska sådana ersättningar täckas av egna finansiella medel?”

Domstolens behörighet och fråga huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning

- 22 Europeiska kommissionen har uttryckt tvivel beträffande domstolens behörighet och om möjligheten att pröva begäran om förhandsavgörande i sak.
- 23 Den har påpekat att domar som den hänskjutande domstolen meddelar kan överklagas och att det, enligt artikel 68.1 EG, endast är nationella domstolar mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning som kan begära att EU-domstolen meddelar ett förhandsavgörande angående tolkningen av en rättsakt som beslutats av gemenskapens institutioner på grundval av avdelning IV i EG-fördraget, med rubriken "Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer".
- 24 Kommissionen anser vidare att det inte är nödvändigt att avgöra frågan om tolkningen av förordning nr 1206/2001 för att lösa tvisten i det nationella målet och att frågan dessutom rör domstolarnas administrativa verksamhet. Den uppfyller därmed inte kraven enligt rättspraxis för upptagande av begäran om förhandsavgörande till sakprövning.
- 25 Även om dessa frågor inte tagits upp som formella invändningar, finner domstolen det lämpligt att pröva dem ex officio.
- 26 Vad gäller domstolens eventuellt bristande behörighet, ska det erinras om att begäran om förhandsavgörande avser förordning nr 1206/2001, som antogs med stöd av artiklarna 61 c EG och 67.1 EG, som hör till avdelning IV i EG-fördraget.

- 27 Begäran om förhandsavgörande gavs in den 23 juli 2009, det vill säga innan Lissabonfördraget trädde i kraft. Enligt artikel 68 EG, som var i kraft vid den tidpunkten, skulle det därför avgöras huruvida den hänskjutande domstolen kunde anses utgöra sista instans i det nationella målet.
- 28 Artikel 68 EG har dock upphävts med verkan från den 1 december 2009. Genom Lissabonfördraget är den tidigare begränsningen i artikel 68.1 EG – en bestämmelse som inte ersatts – av rätten att begära förhandsavgörande obsolet. Det är numera de allmänna bestämmelserna om begäran om förhandsavgörande i artikel 267 FEUF som gäller för hänskjutna frågor om tolkningen av rättsakter på områdena visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer. Följaktligen ska artikel 267 FEUF tillämpas även på en begäran som avser förordning nr 1206/2001.
- 29 Utvidgningen av rätten att begära förhandsavgörande genom Lissabonfördraget betyder således att även domstolar i första instans numera har denna rätt i frågor som rör rättsakter antagna inom de områden som omfattas av avdelning IV i EG-fördraget.
- 30 Syftet med artikel 267 FEUF, att skapa ett effektivt samarbete mellan domstolen och de nationella domstolarna, liksom principen om processekonomi, talar för att begäran om förhandsavgörande från domstolar i lägre instans som har inkommit under övergångstiden strax innan Lissabonfördraget trädde i kraft och inte har behandlats vid domstolen förrän efter det att fördraget trädde i kraft ska kunna tas upp till sakprövning. Om en begäran om förhandsavgörande inte togs upp till sakprövning skulle detta få till följd att en domstol som sedermera fått rätt att begära ett förhandsavgörande ställde samma tolkningsfråga ännu en gång, vilket skulle leda till en i onödan ökad administrativ börda och till att handläggningstiden i målet vid den nationella domstolen blev onödigt lång.

- 31 Domstolen ska alltså sedan den 1 december 2009 anses behörig att pröva en begäran om förhandsavgörande från en domstol mot vars avgöranden det finns rättsmedel enligt nationell lagstiftning, så även om begäran gavs in före detta datum.
- 32 Även om förevarande begäran om förhandsavgörande inte uppfyllde kraven i artikel 68.1 EG vid den tidpunkt då den gavs in, botas denna brist följaktligen av att denna bestämmelse upphävts och domstolens behörighet i motsvarande mån utvidgats.
- 33 Under dessa omständigheter finner domstolen att den är behörig att pröva begäran om förhandsavgörande.
- 34 Vad gäller kommissionens första invändning om rättegångshinder – att det inte förefaller nödvändigt att tolka förordning nr 1206/2001 för att lösa tvisten i det nationella målet – erinrar domstolen om att presumtionen att de frågor angående vilka nationella domstolar begär förhandsavgörande är relevanta endast bryts i undantagsfall, när det är uppenbart att den begärda tolkningen av de bestämmelser i unionsrätten som avses med frågorna inte har något samband med föremålet för tvisten (se, bland annat, dom av den 16 juni 2005 i mål C-105/03, Pupino, REG 2005, s. I-5285, punkt 30, och av den 28 juni 2007 i mål C-467/05, Dell’Orto, REG 2007, s. I-5557, punkt 40).
- 35 Domstolen ska följaktligen pröva huruvida den fråga som ställts till domstolen är nödvändig för att den hänskjutande domstolen ska kunna ”döma i saken”, i den mening som avses i artikel 267 andra stycket FEUF.

- 36 Det ska därvid för det första påpekas att den tolkningsfråga som ställts syftar till att få klarhet i huruvida den ansökande domstolen är skyldig att bära vissa kostnader i samband med att den anmodade domstolen hör ett vittne.
- 37 För det andra har den polska regeringen, vid förhandlingen, preciserat att vittnet hörts, enligt den ansökande domstolens begäran, men först efter att denna domstol den 28 april 2009 betalat det belopp på 40 euro som den anmodande domstolen begärt. Irland har bekräftat denna betalning i sitt skriftliga yttrande.
- 38 Även om den ställda tolkningsfrågan fortfarande är relevant, trots denna betalning och vittnesförhöret, vad gäller den rättsliga grunden för detta förskott och, i synnerhet, vad gäller en eventuell återbetalning av beloppet för det fall att det skulle visa sig att betalning inte borde ha skett, har frågan emellertid inte någon direkt betydelse för utgången av tvisten mellan Artur Weryński och Mediatel 4B spółka z o.o., vilken rör skadestånd på grundval av en avtalad konkurrensklausul.
- 39 Såsom generaladvokaten påpekat i punkt 36 i sitt förslag till avgörande, avser emellertid de flesta frågor om tolkningen av förordning nr 1206/2001 som gäller bevisupptagning bara indirekt själva saken. Om man ställde för höga krav på tolkningsfrågans relevans för att lösa tvisten skulle en tolkning genom begäran om förhandsavgörande i många fall vara omöjlig.
- 40 Det ska därvid beaktas att det kan vara nödvändigt att besvara en fråga som bromsat samarbetet mellan domstolar och som förblir ett hinder så länge den inte avgjorts. I det nationella målet har varken de berörda medlemsstaternas domstolar eller de polska och irländska centrala organen kunnat finna en lösning. I en sådan situation krävs

ett avgörande från EU-domstolen för att förordning nr 1206/2001 effektivt ska kunna fylla sin funktion, nämligen att bidra till att förenkla och påskynda domstolsförfaranden av civil eller kommersiell natur.

- 41 Av detta följer att det krävs en vid tolkning av begreppet "döma i saken" i den mening som avses i artikel 267 andra stycket FEUF för att undvika den situationen att många processuella frågor, bland annat de som uppkommer vid tillämpningen av förordning nr 1206/2001, inte kan prövas i sak och därmed inte kan bli föremål för domstolens tolkning.
- 42 Detta begrepp ska förstås så, att det omfattar hela det förfarande som leder fram till den hänskjutande domstolens dom, så att EU-domstolen kan tolka alla processuella bestämmelser i unionsrätten som den hänskjutande domstolen måste tillämpa för att meddela sin dom. Detta begrepp omfattar med andra ord hela förfarandet för att producera domen, inbegripet samtliga frågor rörande vem som ska bära rättegångskostnaderna.
- 43 Vad gäller den andra invändningen om rättegångshinder, har kommissionen anført att den fråga som den hänskjutande domstolen ställt rör dess administrativa verksamhet, närmare bestämt samarbetet mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Denna fråga rör således inte den hänskjutande domstolens rättskipande verksamhet. Kommissionen har betonat att den hänskjutande domstolen i detta fall uppträtt i egenskap av förvaltningsmyndighet vad gäller frågan om kostnaderna för den bevisupptagning som på ansökan ombesörjts av domstolen i en annan medlemsstat.

- 44 Enligt fast rättspraxis är de nationella domstolarna dock endast behöriga att begära att domstolen ska meddela förhandsavgörande om en tvist är anhängig vid dem och om förfarandet i fråga är avsett att leda till ett avgörande av rättskipningskaraktär (se, bland annat, beslut av den 22 januari 2002 i mål C-447/00, *Holto*, REG 2002, s. I-735, punkt 17, och dom av den 12 augusti 2008 i mål C-296/08 PPU, *Santesteban Goicoechea*, REG 2008, s. I-6307, punkt 40).
- 45 Även om samarbetet mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning förvisso inte nödvändigtvis leder till att det utarbetas ett avgörande av rättskipningskaraktär, är ett vittnesförhör i domstol – som det är fråga om i förevarande fall – trots allt en åtgärd som vidtas inom ramen för ett domstolsförfarande avsett att leda till ett avgörande av rättskipningskaraktär. Frågan om vem som ska bära kostnaderna för vittnesförhöret är en del av detta förfarande. Det finns således en direkt koppling mellan tolkningsfrågan och den hänskjutande domstolens utövande av rättskipning.
- 46 Eftersom inget av de anförda rättegångshindren föreligger, ska begäran om förhandsavgörande tas upp till sakprövning.

Prövning av tolkningsfrågan

- 47 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida den är skyldig att bära kostnaderna för ersättning till ett vittne som har hörts av den anmodade domstolen, antingen genom att betala ett förskott eller genom att ersätta kostnaderna i efterhand.

- 48 Enligt artikel 1.1 i förordning nr 1206/2001 omfattas omständigheterna i det nationella målet av tillämpningsområdet för förordningen när en domstol i en medlemsstat anmodar den behöriga domstolen i en annan medlemsstat att ta upp bevis. I artikel 4.1 e i denna förordning anges uttryckligen att hörande av ett vittne kan utgöra föremål för en framställning.
- 49 Enligt artikel 10.2 i förordning nr 1206/2001 ska den anmodade domstolen verkställa framställningen enligt lagstiftningen i den medlemsstat där domstolen är belägen. Enligt irländsk rätt är ett vittne skyldigt att infinna sig vid domstolen endast om denne dessförinnan får ersättning för sina reskostnader (*viaticum*). Frågan är om det är den anmodade eller den ansökande domstolen som ska bära denna kostnad.
- 50 Det ska till att börja med klargöras huruvida den ansökande domstolen var skyldig att utge ett förskott till den anmodade domstolen för ersättning till vittnet och följaktligen huruvida den anmodade domstolen fick vägra att höra vittnet så länge som den ansökande domstolen inte betalat detta förskott.
- 51 I artikel 14 i förordning nr 1206/2001 räknas skälen för att vägra att verkställa en framställning upp. I artikel 14.2 d anges det fallet att den ansökande domstolen inte har betalat säkerhet eller förskott som begärts enligt artikel 18.3 i förordningen. Enligt sistnämnda bestämmelse får den anmodade domstolen innan den verkställer framställningen begära förskott för kostnaderna för hörande av en expert. Där föreskrivs emellertid inte att förskott får begäras för hörande av vittne.

- 52 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 45 i sitt förslag till avgörande, skulle det vara förenligt med artikel 14 i förordning nr 1206/2001 att ställa betalning av ersättning till vittne som villkor för att verkställa en framställning endast om uppräkningen av skäl för vägran i denna bestämmelse inte var uttömmande utan enbart exemplifierande.
- 53 Ordalydelsen i artikel 14.2 i förordning nr 1206/2001 talar mot en sådan tolkning. I denna bestämmelse stadgas att verkställighet av en framställning utöver de skäl som anges i artikel 14.1 i samma förordning "endast [kan] vägras" i vissa fall. Vidare understryks i skäl 11 i förordningen att möjligheten att vägra verkställa en framställning om bevisupptagning för att förordningen ska fungera effektivt bör inskränkas till mycket begränsade undantagsfall. Av detta följer att de skäl som kan anföras för att vägra verkställighet är de som räknas upp på ett uttömmande sätt i artikel 14 i denna förordning.
- 54 Den anmodade domstolen har därför inte rätt att som villkor för att genomföra ett vittnesförhör kräva att ett förskott dessförinnan utges för ersättning till vittnet. Den ansökande domstolen är således inte skyldig att utge ett sådant förskott.
- 55 Det ska dessutom undersökas huruvida den anmodade domstolen kan kräva att den ansökande domstolen ersätter kostnader för vittnen i efterhand.
- 56 I artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001 föreskrivs att ersättning för avgifter och kostnader inte får krävas för att en framställning ska verkställas. Det som är avgörande är därför om ersättning till vittnen ska anses utgöra avgifter och kostnader i den mening som avses i denna bestämmelse.

- 57 Den anmodade domstolen har påpekat att vittnen enligt irländsk rätt bara behöver infinna sig vid domstolen om de dessförinnan har fått ersättning för sina kostnader. Det är inte domstolen, utan den part som åberopar förhör med vittnet, som är ansvarig för att betala denna ersättning. Enligt den anmodade domstolen rör det sig således inte om domstolskostnader. Detta ligger i linje med den irländska civilprocessens kontradiktoriska natur.
- 58 Det ska dock noteras att begreppet kostnader ska fastställas autonomt i unionsrätten och inte är beroende av hur det definieras i nationell rätt. Det skulle strida mot andan i och syftet med förordning nr 1206/2001 om frågor om kostnader skulle avgöras på grundval av ett nationellt kostnadsbegrepp, då förordningens ändamål är ett snabbt och okomplicerat verkställande av framställningar om bevisupptagning.
- 59 Vad gäller ordalydelsen i artikel 18.1 i nämnda förordning, ska med "avgifter" förstås belopp som domstolen tar ut för sin verksamhet, medan med "kostnader" avses sådana belopp som domstolen betalat ut till tredje part under förfarandets gång, exempelvis till experter eller vittnen.
- 60 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 54 i sitt förslag till avgörande, stöds en sådan tolkning av lagstiftningens systematik. Om artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001 bara gällde institutionella kostnader skulle det inte vara nödvändigt att i artikel 18.2 i samma förordning ange kostnaderna för experter som undantag från förbudet i artikel 18.1. Då kostnader för experter inte kan betraktas som institutionella kostnader, skulle de redan från början falla utanför detta förbud.

- 61 Av detta följer att ersättning som betalas ut till ett vittne som hörs av den anmodade domstolen omfattas av begreppet kostnader i den mening som avses i artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001.
- 62 Vad gäller skyldigheten att ersätta dessa kostnader erinrar domstolen om att syftet med förordning nr 1206/2001 enligt skälen 2, 7, 8, 10 och 11 i densamma är att gränsöverskridande bevisupptagning ska kunna genomföras enkelt, effektivt och snabbt. En domstols bevisupptagning i en annan medlemsstat får inte leda till att mål vid nationella domstolar fördröjs. Därför infördes genom förordning nr 1206/2001 bestämmelser som är bindande för alla medlemsstater – utom Konungariket Danmark – i syfte att undanröja de hinder som kan uppstå inom detta område.
- 63 Ersättningsskyldighet för den ansökande domstolen kan således föreligga endast om något av undantagen i artikel 18.2 i förordning nr 1206/2001 är tillämpligt.
- 64 Enligt denna bestämmelse ska kostnader för arvoden till experter och tolkar ersättas, liksom kostnader som har uppkommit genom tillämpning av artikel 10.3 och 10.4 i förordning nr 1206/2001. Artikel 10.3 i förordningen gäller det fallet att framställningen på begäran av den ansökande domstolen verkställs genom ett särskilt förfarande. I artikel 10.4 regleras bevisupptagning med modern kommunikationsteknik. Ersättning till vittnen omnämns däremot inte.
- 65 Vidare talar också bakgrunden till förordning nr 1206/2001 mot att kostnader för vittnen är ersättningsgilla, såsom generaladvokaten anför i punkterna 60 och 61 i förslaget till avgörande. Enligt skäl 6 och artikel 21.1 i förordning nr 1206/2001 ska

förordningen träda i stället för Haagkonventionen. Följaktligen kan också de relevanta bestämmelserna i denna konvention beaktas vid tolkningen av förordningen.

⁶⁶ Artikel 18 i förordning nr 1206/2001 motsvarar innehållsmässigt artikel 14 i Haagkonventionen, där det i andra stycket stadgas att den anmodade staten får avkräva den ansökande staten ersättning, dels för vad som utbetalats till sakkunniga och tolkar, dels för kostnader som uppstått genom iakttagande av en särskild form som den ansökande staten begärt enligt artikel 9 andra stycket i konventionen.

⁶⁷ Domstolen erinrar om att Haagkonventionen innebar en ändring av ordalydelsen i artikel 16 i Haagkonventionen av den 1 mars 1954 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen. Där föreskrevs ännu uttryckligen att kostnader för vittnen i princip skulle ersättas. Av den förklarande rapporten beträffande Haagkonventionen av den 18 mars 1970 framgår att antalet fall där kostnader skulle ersättas medvetet skulle reduceras jämfört med Haagkonventionen av den 1 mars 1954, varför vittnesersättning medvetet hade tagits bort, just för att det i normala fall rör sig om små belopp.

⁶⁸ Att förordning nr 1206/2001 återger ordalydelsen från artikel 14 i Haagkonventionen talar således mot att vittnesersättningar skulle vara ersättningsgilla. Enligt artikel 18.1 i förordningen ska dessa kostnader således inte ersättas.

- 69 Under dessa omständigheter ska den ställda tolkningsfrågan besvaras på följande sätt: Artiklarna 14 och 18 i förordning nr 1206/2001 ska tolkas så, att en ansökande domstol inte är skyldig att till den anmodade domstolen utge ett förskott motsvarande ersättningen till ett vittne eller i efterhand kompensera denna domstol för den ersättning som har utgetts till det hörda vittnet.

Rättegångskostnader

- 70 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artiklarna 14 och 18 i rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ska tolkas så, att en ansökande domstol inte är skyldig att till den anmodade domstolen utge ett förskott motsvarande ersättningen till ett vittne eller i efterhand kompensera denna domstol för den ersättning som har utgetts till det hörda vittnet.

Underskrifter